

LINTUJEN UHANALAISUUDET ARVIOITIIN:

JOKA KOLMAS ON UHANALAINEN

ALEKSI LEHIKONEN

Suomen eliölajien uhanalaisuus arvioidaan noin kerran kymmenessä vuodessa. Tämä on suuri ponnistus niin ympäristöhallinnolta, arvioitiin osallistuvilta asiantuntijoilta kuin aineistonkeruuseen panostavilta vapaaehtoisilta. Arvioinnin perusteella 2019 julkaistu ns. Punainen kirja, uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien lista ja arvio uhanalaisuuteen johtaneista syistä, onkin yksi konkreettisimmista seurantatyön tuloksista.

Lintujen uhanalaisuus tunnetaan eri lajiryhmistä kaikkein parhaiten, mistä kiitos kuuluu seurantoihin osallistujille. Suomessa on tavattu vuoden 2016 loppuun mennessä yhteensä 477 lintulajia, joista uhanalaisuusarvio tehtiin kaikille vakiintuneille säännöllisesti pesiville 244 lajille. Lisäksi erikseen arvioitiin metsähänhen *Anser fabalis* ja suosirrin *Calidris alpina* molemmat pesivät alalajit, joten taksoneita oli yhteensä 246. Lintujen uhanalaisuusarvio perustuu etenkin vuosikymmeniä kestäneisiin pitkäaikaisseurantoihin, joita koordinoivat mm. Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus, Luonnonvarakeskus Luke, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus SYKE sekä BirdLife Suomi. Seurannoista tärkein on vuonna 2006 perustettu vakiolinjaverkosto, jolla saadaan systemaattinen otos pesimälinnustosta läpi Suomen 25 kilometrin välein.

Uhanalaisuutta mitataan kansainvälisen luonnonsuojelujärjestön IUCN:n kriteerien perusteella. Näitä ovat muun muassa lajin kannan

vähennemisnopeus tai lisääntymiskykyisten yksilöiden lukumäärä. Käytännössä nopeasti vähenevät ja/tai pienen populaatiokoon omaavat lajit päätyvät uhanalaisiksi. Arvioinnin perusteella lajit luokitellaan hävinneiksi (RE), äärimmäisen uhanalaisiksi (CR), erittäin uhanalaisiksi (EN), vaarantuneiksi (VU), silmälläpidettäväksi (NT) tai elinvoimaisiksi (LC). Näistä luokat CR, EN ja VU muodostavat uhanalaiset lajit. Punaiseen kirjaan päätyvät myös silmälläpidettävät lajit, jotka ovat vaarassa tulla uhanalaisiksi, mikäli niiden tilanne ei parane tulevaisuudessa.

Arvioiduista 246 lintutaksonista ”punaisen listan” lajeja oli 120 (48 %). Uhanalaisia lintuja oli 86 lajia eli reilu kolmannes kaikista arvioiduista lintulajeista. Äärimmäisen uhanalaisia lajeja oli 18 (7 %), erittäin uhanalaisia 33 (13 %) ja vaarantuneita 35 (14 %). Silmälläpidettäviä lajeja oli 34 (14 %). Kultasirkku *Emberiza aureola* tulkittiin Suomesta hävinneeksi, koska lajista viimeinen reviiiriin viittaava havainto on vuodelta 2007 ja pesintä vuodelta 1999. Kokonaisuudessaan lajien uhanalaisuus meni edelleen huonompaan suuntaan lintujen osalta, kun sitä verrattiin vuoden 2010 punaiseen kirjaan sekä vuoden 2015 niin sanottuun väliarviointiin.

Uhanalaisten lajien osuus oli korkea päiväpetolinnuilla (58 %), joilla pesimäkannat ovat usein pieniä ja monet lajit ovat myös harvinaistuneet, sekä sorsalinnuilla (46 %), joilla pesimäkannat

ovat yleisesti ottaen vähentyneet huomattavasti. Myös kahlaajilla uhanalaisten lajien määrä oli melko korkea (39 %) verrattuna esimerkiksi varpuslintuihin (27 %). Uudet äärimmäisen uhanalaiset lajit olivat voimakkaasti taantuneet punasotka *Aythya ferina* ja peltosirkku *Emberiza hortulana*.

Uhanalaisuuden syitä on yleensä useita. Yleisimmät tunnetut uhanalaisuuden syyt olivat maatalouteen (peltomaiden muutokset ja rantaniittyjen sulkeutuminen laidunnuksen vähentyessä) sekä metsätalouteen (uudistus- ja hoitotoimet, vanhojen metsien sekä lahopuiden väheneminen) liittyvät muutokset, soiden kuivuminen ojituksen ja turpeenoton takia, vesistöjen rehevöityminen, vieraspedot, pieni populaatiokoko, pyynti ja ulkomailla tapahtuvat elinympäristömuutokset.

Punaiselta listalta poistui kahdeksan lajia, joista kaksi oli aiemmin arvioitu vaarantuneiksi ja kuusi silmälläpidettäviksi. Esimerkiksi punatulkku luokiteltiin nyt elinvoimaiseksi. Suomessa suojelutyöstä on hyötynyt mm. merikotka *Haliaeetus albicilla*, joka nyt poistui punaiselta listalta. Usein suojelutoimien vaikutukset näkyvät vasta viiveellä uhanalaisuusluokituksen muutoksina. Esimerkiksi maakotkan *Aquila chrysaetos*, muuttohaukan *Falco peregrinus* ja valkoselkätikan *Dendrocopos leucotos* pesimäkannat ovat olleet jo pitkään kasvussa, mutta lajit ovat vielä niin harvalukuisia, että ne täyttävät vaaran-

PUNAISEN KIRJAN TULOKSIA
VOI TARKASTELLA VERKOSSA
OSOITTEESSA:
PUNAINENKIRJA.LAJI.FI/

tuneen kriteerit. Useiden uhanalaisten lajien suojelua tulisi kuitenkin tehostaa kannan kehityksen kääntämiseksi. Erityisesti tarvitaan toimenpiteitä ja myös rahoitusta elinympäristöjen tilan, mm. kosteikkojen, parantamiseksi.

Pitkään jatkuneista seurannoista huolimatta usean harvalukuisen lintulajin kannankehitys tunnetaan edelleen puutteellisesti. Seuraava uhanalaisuusarviointi toteutetaan 2030 mennessä. Jotta vertailuaineisto tähän arviointiin olisi mahdollisimman hyvä, tulee seurantoihin panostaa jo nyt.

KIITOS KAIKILLE SEURANTOIHIN OSALLISTUNEILLE JA TULEVAISUUDESSA OSALLISTUVILLE!

Alexi Lehikoinen on intendentti Luomuksen seurantatiimissä.